

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa E. A.
przeciwko Uniwersytetowi [...] w O.
o zadośćuczynienie z tytułu mobbingu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]
z dnia 9 grudnia 2016 r., sygn. akt III APa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny [...] oddalił apelację E. A. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 9 maja 2014 r., którym oddalono powództwo przeciwko Uniwersytetowi [...] w O. o zadośćuczynienie z tytułu mobbingu.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, a to art. 94³ § 1 k.p., polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu i niezasadnym przyjęciu, że zachowania pozwanego nie wyczerpują ustawowej definicji mobbingu, podczas gdy publiczne ośmieszanie powoda, nękanie go i sekowanie wywołujące ogromny stres mogą być wystarczające, aby wyczerpać znamiona mobbingu; 2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. a) art. 386 § 4 w związku z art. 378 § 1 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji mimo nierozpoznania istoty sprawy, co nastąpiło wskutek

nierozpoznania przez Sąd odwoławczy sprawy w granicach apelacji; b) art. 386 § 4 w związku z art. 5 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji mimo braku pouczenia powoda działającego bez profesjonalnego pełnomocnika o konsekwencjach prawnych jego działań oraz zaniechań.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów. W ocenie skarżącego, istotne zagadnienie prawne dotyczy ustalenia, „czy obowiązkiem sądu pracy rozpoznającego żądanie pozwu o zapłatę powołujące w warstwie werbalnej zaczerpniętą z kodeksu pracy podstawę roszczenia z tytułu mobbingu jest także zbadanie możliwości zasądzenia roszczenia w oparciu o inną podstawę odpowiedzialności, w szczególności deliktową lub kontraktową”, a mianowicie „czy do powinności sądu należy nie tylko rozważenie roszczeń alternatywnych, ale także możliwych podstaw prawnych powództwa zgodnie z zasadą *da mihi factum, dabo tibi ius*, chociażby niewskazanych przez powoda, a ponadto czy w przypadku wskazania przez powoda podstawy prawnej zgłoszonego roszczenia sąd pracy na podstawie art. 477¹ k.p.c. pozwala sądowi rozstrzygającemu spór na uznanie wybranego przez pracownika roszczenia za nieuzasadnione i mimo tego orzeczenie o tym roszczeniu, ale na innej podstawie prawnej” oraz „w jakiej relacji będzie pozostawał zastosowany przez sąd pracy wybór odpowiedniej podstawy prawnej do art. 321 § 1 k.p.c., a więc czy w sytuacji dokonania przez sąd wyboru innej podstawy prawnej sąd nie będzie orzekał co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem powoda lub wbrew żądaniu powoda, czy będzie stanowił odstępstwo od zasady *ne eat iudex ultra petita partiom*”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r.,

II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Skarżący nie odnosi się do tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wypełnienie obowiązku przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie zagadnienie prawne lub potrzebę wykładni przepisów prawnych nie może być zastąpione przez ograniczenie się do sformułowania samego pytania (jak czyni to skarżący), ale konieczne jest przeprowadzenie pogłębionego wywodu prawnego w zakresie wykazania, jak przepisy konstruujące to zagadnienie powinny być rozumiane (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, LEX nr 1212045; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 130/11, LEX nr 1215258; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13,

LEX nr 1486974). Takiego wyводу prawnego skarżący nie przeprowadza, a rzeczą Sądu Najwyższego na etapie przedsądu nie jest poszukiwanie okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania w podstawach kasacyjnych oraz ich uzasadnieniu i formułowanie za skarżącego prawidłowego wniosku w tym zakresie.

Niezależnie od tego należy stwierdzić, że nie wiadomo, jakie znaczenie dla wyniku sprawy miałyby mieć rozstrzygnięcie formułowanych przez skarżącego wątpliwości, skoro ani art. 477¹, ani art. 321 § 1 k.p.c. nie zostały powołane w kasacyjnej podstawie naruszenia przepisów postępowania, a w ramach podstawy obrazy prawa materialnego skarżący wskazał jedynie na naruszenie art. 94³ § 1 k.p. (stosownie do którego pracodawca jest obowiązany przeciwdziałać mobbingowi). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że zasada z art. 321 k.p.c. (w myśl którego sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie) doznaje wyjątku dotyczącego spraw z zakresu prawa pracy, przewidzianego w art. 477¹ k.p.c. (zgodnie z którym, jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne). Przysługujące pracownikowi roszczenia alternatywne, o których stanowi art. 477¹ k.p., to te, które ustawodawca określił tak w prawie materialnym (por. wyrok z dnia 8 stycznia 2008 r., I PK 192/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 57 i powołane w nim orzeczenia). Roszczenia mają charakter alternatywny wtedy, gdy w stanie faktycznym pracownikowi służą co najmniej dwa roszczenia do wyboru. Nie są zatem alternatywne roszczenia, których przesłanki są inne (por. wyrok z dnia 3 września 2009 r., III PK 33/09, OSNP 2011 nr 9-10, poz. 120). Określenie „nieuzasadnione” w rozumieniu art. 477¹ k.p. oznacza stanowiące nadużycie prawa, a więc sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (por. wyrok z dnia 24 lutego 2016 r., III PK 70/15, OSNP 2017 nr 9, poz. 113 i powołane tam orzecznictwo).

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

